

Milica D. Kosorić

ISTRAŽIVANJE PRAISTORIJSKIH HUMKI NA PODRUČJU PAĐINA — TRNOVICE

U toku 1972. godine nastavljeni su dalji radovi na istraživanju nekropola sa humkama na području Pađina kod Zvornika (1). Tom prilikom na nekropoli Karavlaške kuće u Pađinama istražene su dve humke, humka VII i humka VIII (2).

Uporedno s istraživanjem humki na nekropoli Karavlaške kuće izvršeno je istraživanje i na jednoj humci koja leži na nekropoli Krčevine u ataru sela Trnovice. Nekropola je udaljena oko 2 km od sela Pađina, a nalazi se s leve strane puta koji od Zvornika ide za Bijeljinu. Na nekropoli se nalaze tri humke, od kojih su dve oštećene poljoprivrednim radovima i ukopavanjima.

Sve istražene humke izgrađene su od nasipa zemlje. Njihova stratigrafija je istovetna, i odgovara stratigrafskim podacima do kojih se došlo prilikom istraživanja humki u toku prethodnih godina na ovome području. Stratigrafski podaci pružaju sledeću sliku: ispod sloja humusa, koji je tamnomrke boje, nastaje sloj nasipa, zemlja mrke boje prošarana sa crvenkastim i žućkastim nijansama. Ispod nasipa nastaje sloj tvrde, svetlommrke zemlje, koja postepeno prelazi u zdravicu, zemlju beličaste boje (Pl. I, a, b).

Nekropola Karavlaške kuće

HUMKA VII

Humka leži na imanju Koste Miloševića. Površina humke dosta je oštećena agrikulturnim radovima. Dimenzije humke iznose 14 x 14 m, visine je 0,95 m.

U toku radova na istraživanju, u humci se sporadično nailazilo na rasuto kamenje, šljunak i na atipične fragmente praistorijske keramike. Grobovi u humci nisu konstatovani. Stanje u kojem se humka nalazi, najverovatnije je nastalo od nekadašnje šume čije je korenje i žile doprinelo da dođe do uništenja humke. Nalazi sporadični kamenja ukazuju na mogućnost eventualnog postojanja kamene grobne konstrukcije u humci.

HUMKA VIII

Humka leži na imanju Ratka Đokića. Od puta Zvornik — Bijeljina udaljena je samo oko 150 m. Jugoistočni deo humke je uništen zasecanjem škarpe. Sadašnje dimenzije humke iznose 18 x 16 m, višina je 1 m.

U humci su otkrivena četiri groba (Pl. II a). Pored otkrivenih grobova, tokom istraživanja, nađeni su i usamljeni nalazi, pojedinačni predmeti. Tako: na dubini od 1,19 m otkriven je fragmentovani konični sud i fragmentovana bronzana igla sa kuglastom glavom, a na dubini 0,80 m nađen je deo od nekoga bronzanog predmeta, čiji se oblik, usled lošeg stanja očuvanosti ne može odrediti.

Grob 1. otkriven je u segmentu III, na dubini od 0,64 m. Grobna konstrukcija, pravougaonog oblika, bila je izgrađena od sloja šljunka, debljine oko 10 cm. Sloj šljunka je dosta poremećen. Dimenzije groba iznose: 2,10 x 0,55 m (T. I, 1). Orijehtacija groba je JI-SZ. U grobu nisu nađeni ostaci kostura pokojnika. Od priloga, u sredini groba, nađena su tri fragmentovana bronzana dugmeta, fragmenat saltaleona, tri fragmentovana tutulusa i dva mala kalotna dugmeta sa ušicom, od kojih je jedno sačuvano. Kalotna dugmad su bila pričvršćena na tankoj spiralno savijenoj bronzanoj žici (T. II, 1, 2, 3, 4).

Grob 2. otkriven je u segmentu I, na dubini od 0,79 m. Grobna konstrukcija identična je prethodnoj. Sloj šljunka, u ovome grobu, debljine je oko 6 cm. Dimenzije groba iznosile su: 1,85 x 0,55 m. Orijehtacija groba je SZ—JI. Na postolju su nađeni loše očuvani ostaci kostura pokojnika. Prema očuvanim delovima kostura, pokojnik je bio položen na desni bok, u blago povijenom položaju, sa rukama savijenim prema glavi i nogama savijenim u kolenu. Glava pokojnika bila je okrenuta ka zapadu. Duž kičme ležala je fragmentovana bronzana igla, dugačka 0,80 m, čiji je vrh bio okrenut ka lobanji (T. II, 5). Kod grudnoga koša nađena je konična zdela (T. II, 6), a predelu vrata otkriven je fragmenat saltaleona i dva fragmentovana bronzana tutulusa (T. II, 7, 8).

Grob 3. ležao je u segmentu I, na dubini 0,83 m. Grobna konstrukcija identična je grobnoj konstrukciji konstatovanoj u grobu 1. Dimenzije groba su: 1,85 x 0,55 m. Orijehtacija groba je I—Z (T. I, 2). Kostur pokojnikov je dosta dobro očuvan, položen je na levi bok, u blago savijenom položaju, sa savijenim rukama prema glavi i nogama savijenim u kolenima. Glava pokojnikova bila je okrenuta ka jugu. Priloga u grobu nije bilo.

Grob 4. otkriven je na dubini 1,05 m. Ležao je u segmentu III. Grobna konstrukcija, dosta oštećena, identična je grobnim konstrukcijama otkrivenim u prethodnim grobovima. U ovome grobu debljina šljunka, postavljenog na pravougaonu osnovu groba, iznosila je oko 7 do 10 cm. Očuvana dimenzija groba iznosi: 0,60 x 0,45 m. Orijehtacija groba je S—J.

Ostaci kostura pokojnika nađeni su u stanju raspadanja. Na sloju šljunka, otkriveni su prilozi, i to: fragmentovana bronzana ogrlica (T. III, 1), fragmentovana bronzana narukvica (T. III, 2), fragmentovani predmet, možda privezak, izrađen od bronzanog lima, levkastog oblika (T. III, 3), četiri fragmentovana bronzana tutulusa (T. III, 4), i fragmenat saltaleona (T. III, 5).

Na osnovu datog pregleda rezultata istraživanja na humci VIII, vidi se da inventar grobova predstavljaju pretežno metalni objekti, koji nisu tako brojni a ni raznovrsni.

U grobu 1. nađeni su primerci bronzane dugmadi, tutulusi i saltaleoni. Ovi nalazi ne pružaju pouzdane podatke na osnovu kojih možemo izvršiti hronološko opredeljenje groba. Pljosnata dugmad sa ušicama su oblici koji se pojavljuju u širokom vremenskom rasponu (3). Kalotasta dugmad se vezuju za trakokimersku grupu (4). Međutim, zapaženo je da se dugmad ovoga tipa pojavljuju, mada ne često, i u nalazima ostava iz starijeg perioda (5). Nađeni primerci tutulusa predstavljaju forme nakita čija se pojava može pratiti od srednjeg bronzanog doba, kada se i pojavljuju u dva osnovna oblika, pa do perioda kulture polja sa urnama (6).

Grob 2. sadrži bronzanu iglu i zdelu.

Igla pripada tipu igle sa koničnom profilisanom glavom. Igle ovoga tipa otkrivene su u grobnom nalazu u Belotiću (7) i humci na Kosovu kod Rogatice (8). Igla iz groba 2, naše nekropole, ukrašena je sistemom urezanih linija raspoređenih u zone, između kojih su plitki žljebovi. Bliske analogije nalazimo u primerku igle otkrivene u humci I nekropole Šundinovače (9). Otkrivena zdelu u grobu je tip konične zdele sa zaravnjenim obodom, i koničnom nogom kod koje je ivica prstenasto proširena. Noga zdele ukrašena je horizontalnim kanelurama. Zdelu je izrađena od nedovoljno prečišćene zemlje, mrkocrvene boje. Za ovaj oblik suda teško je naći direktne analogije. Tipološki se razlikuje od zdelu na koničnoj nozi, koja je otkrivena u humci V ove nekropole (10), kao i od zdele otkrivene u humci II, na susednoj nekropoli Jezero (11). Oblik noge suda i ornament kanelura unekoliko omogućavaju da se veže za keramički materijal bronzanog doba Panonije. Prema karakteru igle ovaj grob možemo razvrstati u period bronzne D, odnosno u stariji horizont kulture polja sa urnama.

Grob 4. sadrži sledeće objekte: bronzanu ogrlicu, bronzanu narukvicu, levkasti bronzani predmet u vidu priveska, tutuluse i saltaleone.

Ogrlica — torkves izrađena je od tanke tordirane bronzane žice sa krajevima koji se spiralno završavaju. Bronzana narukvica pripada tipu narukvica sa prekrštenim krajevima. Bronzani predmet u vidu priveska izrađen je od bronzanog lima koji je levkasto savijen. Objekti ovoga oblika poznati su u nalazima nekih ostava (12). Kao nalaz ne može poslužiti za datovanje. Za hronološko opredeljenje groba vrednost ima nađena ogrlica. Ostali objekti, nađeni u grobu, ne predstavljaju tipične oblike pa se i ne mogu posebno, precizno datovati.

Tordirane ogrlice, prema M. Garašaninu, pripadaju periodu halštata A—B (13). Ogrlice ovoga tipa na glasinačkom području pojavljuju se u fazi III c (14). Bliske primerke ogrlica nalazimo u ogrlicama iz Tešnja (15). Međutim, u odnosu na našu ogrlicu, navedeni primerci ogrlica izrađeni su od deblje bronzane žice i gušće su tordirani. Kako je naša ogrlica izrađena od tanke bronzane žice sa sistemom plitkog tordiranja, to najbližu analogiju nalazimo u primerku jedne ogrlice

koja potiče iz otkrivenog nalaza u Konjuši, koji se datuje u Halštata A. (16). Sudeći po karakteru ogrlice, ovaj grob bi se mogao datovati u period halštata A.

Nekropola Krčevine

HUMKA I

Humka leži na imanju Koje Lazića. Dimenzije humke su 14 x 14 m, visina je 1,30 m. Površina humke dosta je oštećena agrikulturnim radovima. U humci su otkrivena dva groba.

Grob 1. ležao je u segmentu I, na dubini od 1,32 m. Grobna konstrukcija pravougaonog oblika izgrađena je od sloja šljunka, debljine oko 10 cm. Okolo ove konstrukcije podignut je bio kameni venac izgrađen od tri reda krupnoga kamenja. Kameni venac, u istočnom delu groba, bio je širok 0,80 m. Sredinom groba, iznad sloja šljunka, ležao je sloj krupnoga kamenja. Dno groba ležalo je na sloju beličaste zemlje, na zdravici. Dimenzije groba su: 2,85 x 1,20 m. Orijehtacija je I—Z (Pl. II b).

U grobu nisu konstatovani ostaci od pokojnika. U severozapadnom delu groba nađen je jedino fragmenat od bronzane igle, koji je bio u lošem stanju te se nije mogao sačuvati.

Grob 2. ležao je u segmentu II, na dubini od 0,37 m. Grob je dosta oštećen. Otkriven je deo grobne konstrukcije koja je bila pravougaonog oblika, izgrađena od sloja krupnoga kamenja, nepravilno porađanog. Dimenzije očuvanog dela konstrukcije iznose: 1,95 x 1,05 m. Orijehtacija groba je: SZ—JI. Dno groba ležalo je na sloju nasipa, na dubini od 0,60 m. U grobu nisu nađeni ostaci od pokojnika. Takođe, nisu nađeni ni grobni prilozi.

Obavljena iskopavanja imala su cilj da upotpune podatke o karakteru humki na nekropoli Karavlaške kuće, kao i da u kompleksu nekropola Padine — Rođević ispitađu i susednu nekropolu na lokalitetu Krčevina. Podaci do kojih se došlo u toku iskopavanja humke I na nekropoli Krčevina ukazuju da na ovome području postoje četiri nekropole.

Stratigrafija istraženih humki je jednostavna i odgovara u potpunosti stratigrafskim podacima do kojih se došlo istraživanjem humki ovoga poteza.

Grobne konstrukcije izgrađene od šljunka i kamena u potpunosti odgovaraju do sada konstatovanom načinu njihove izgrađnje. Po načinu podizanja humki i izgrađnji grobnih konstrukcija ne odstupa ni istraženaa humka u Krčevinama. Međutim, oštećenja usled poljoprivrednih radova i podvodnost terena doprineli su da u istraženim grobovima nisu sačuvani ostaci kostura pokojnikova a ni eventualni prilozi. Potvrdu ovome nalazimo i u otkrivenom fragmentu igle, u grobu I, koja je nađena u stanju raspadanja. Materijal nađen u grobovima humke VIII nekropole Karavlaške kuće vezuje se uglavnom za period bronzee D — halštata A. Ovi nalazi neosporno potvrđuju zaključke do kojih se došlo tokom prethodnih istraživanja humki na ovome potezu. Samim tim oni ukazuju da su humke na nekropola ovoga poteza korišćene istovremeno u toku dugog vremenskog raspona, u raznim vremenskim periodima.

NAPOMENE:

- 1 Radovi obavljani u toku meseca jula — avgusta 1972. godine od strane Muzeja istočne Bosne u Tuzli.
- 2 Radovi na istraživanju nekropola na području Zvornika otpočeli su od 1968. godine;
M. KOSORIĆ — D. KRSTIĆ, »Članci i građa za kulturnu istoriju istočne Bosne«, 1970, VIII, 23; 1972, IX, 9.
- 3 M. i D. GARAŠANIN, Zbornik Narodnog muzeja, 1967, V, 5—30.
- 4 Ibid.
- 5 K. VINSKI — GASPARINI, Kultura polja sa žarama u Hrvatskoj, 1973. T. 30. B, sl. 2—7, T. 49., sl. 12. T. 53, sl. 32. T. 73.
- 6 Z. VINSKI, Vjesnik arheološkog muzeja u Zagrebu, 1958, 1 — 34.
- 7 M. i D. GARAŠANIN, nav. delo, 1962, III, sl. 16a i 16b.
- 8 A. BENAC — B. ČOVIĆ, Glasinac I, T. X, sl. 5.
- 9 M. KOSORIĆ — D. KRSTIĆ, nav. delo, IX, 1972, T. V, 1.
- 10 Ibid, T. IV, 5.
- 11 Ibid, VIII, 1970, T. VI, 4.
- 12 K. VINSKI — GASPARINI, nav. delo, T. 28, sl. 39.
- 13 M. GARAŠANIN, Istorijski glasnik, 3—4, 1951, 46—66.
- 14 A. BENAC — B. ČOVIĆ, nav. delo, str. 34.
- 15 D. GARAŠANIN, Praistorija I, Katalog metala, 1954, 31. T. XVII.
- 16 Ibid, T. XI, 2.

FORSCHUNGSERGEBNISSE DER PRÄHISTORISCHEN TUMULI IM GEBIET PADINA — TRNOVICE

Im Laufe des Jahres 1972. wurden weitere Forschungsarbeiten an den prähistorischen Tumuli der Nekropole Karavlaške kuće in Padine (Gemeinde Zvornik) (1) durchgeführt. Es wurden zwei Hügelgräber, Tumulus VII und VIII untersucht.

Gleichzeitig mit diesen Untersuchungen wurden auch Forschungsarbeiten an einem Tumulus, der in der benachbarten Nekropole Krčevine, im Bereich des Dorfes Trnovica (Gemeinde Zvornik) lag, unternommen.

Bei den Ausgrabungen stellte sich heraus, dass der Tumulus VII schon vorher vernichtet worden war. Sporadische Funde atypischer prähistorischer Keramik und Steine, weisen darauf hin, dass der Tumulus benutzt worden war, und dass eventuell auch Grabkonstruktionen vorhanden waren.

In dem Tumulus VIII wurden vier Gräber entdeckt, von denen nur das Grab 3 keine Beiloge hatte. Die freigelegten Gräber waren aus Stein ausgebaut. Die rechteckige Grabgrundlage war aus einer Stein — oder Schotter-schicht und mit einem Kranz aus Steinen eingerahmt. Die Toten wurden in leicht gekrümmter Haltung, mit Händen zum Kopf gehoben und Füßen in den Knien gebeugt auf die rechte oder linke Hüftenseite gelegt.

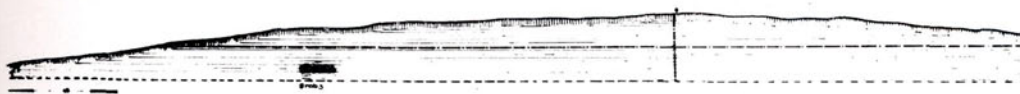
Im Grab 1 wurden folgende Funde entdeckt: drei fragmentierte platte Bronzeknöpfe, Fragment eines Saltaleon, drei fragmentierte Tutuli, und zwei kleine halbkugelige Knöpfe.

Grab 2 hatte folgende Beilagen: eine Bronzenadel mit konisch profiliertem Kopf, konisches Gefäß, Fragment eines Saltaleon und zwei fragmentierte bronzene Tutuli.

Im Grab 4 wurden folgende Beilagen entdeckt: tordierte bronzene Halskette, bronzenes Armband, bronzener Anhänger, vier Tutuli und Fragment eines Saltaleon.

Die Beilagen, die in den untersuchten Gräbern des Tumulus VIII gefunden worden sind, weisen einen chronologischen Zusammenhang mit der Periode der Bronzezeit D — Hallstatt A. auf.

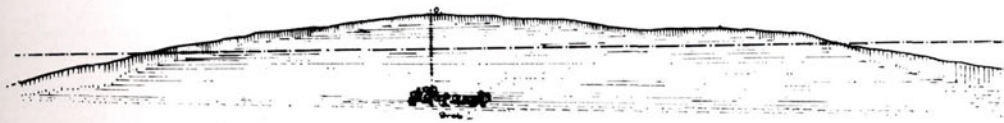
In der Nekropole Krčevina im Dorf Trnovica wurden in dem untersuchten Tumulus zwei Gräber entdeckt. Die Grabkonstruktionen waren nach dem gleichen System ausgebaut, wie man es auch bei den Grabkonstruktionen, die in dem Tumulus VIII der Nekropole Karavlaške kuće entdeckt worden waren, vergoffunden hat. Ausser einem im Grab 1 gefundenen Fragment einer Bronzenadel waren in den Gräbern keine andere Beilagen, ebenso wurden auch keine Skelettreste entdeckt.

Legende:

- humus
- sloj nasipa
- granica

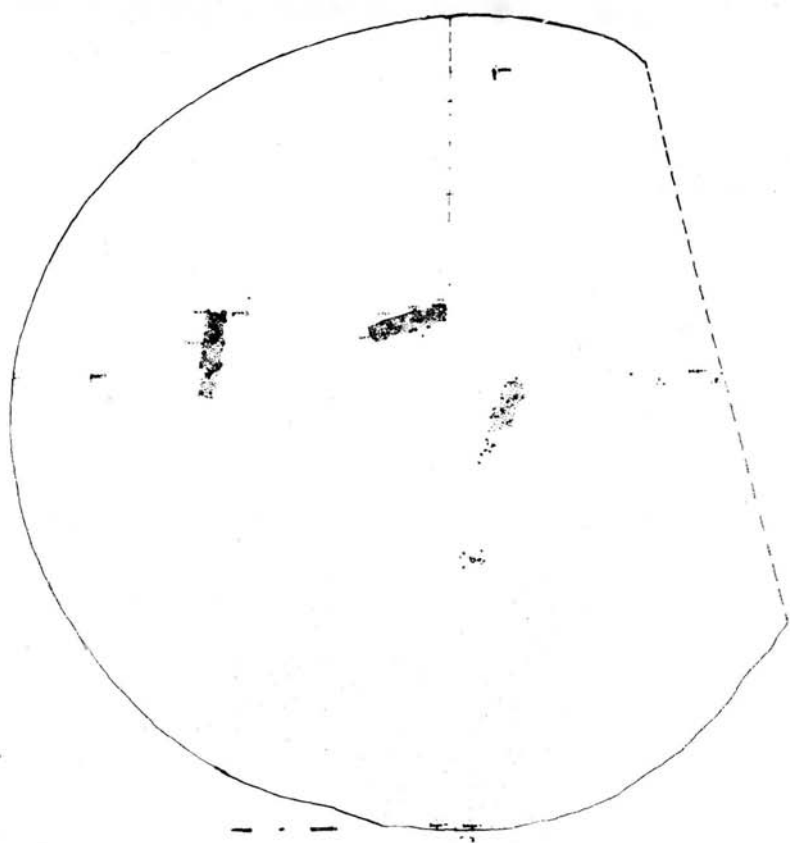
Plan Ia, Padine, Karavlaške kuće, humka VIII

Legende:

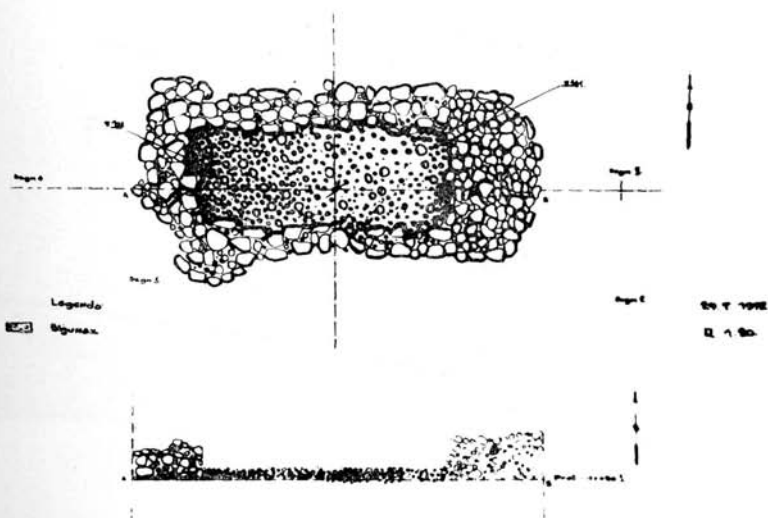
- humus
- sloj nasipa

Plan Ib, Trnovice, Krčevine, humka I

- Legenda
- [Symbol] kameni zid
 - [Symbol] kameni pod
 - [Symbol] kameni pilon
 - [Symbol] stup

Plan IIa, Pađine. Karavlaške kuće, humka VIII

Plan IIb, Trnovice, Krčevine, humka I, grob I

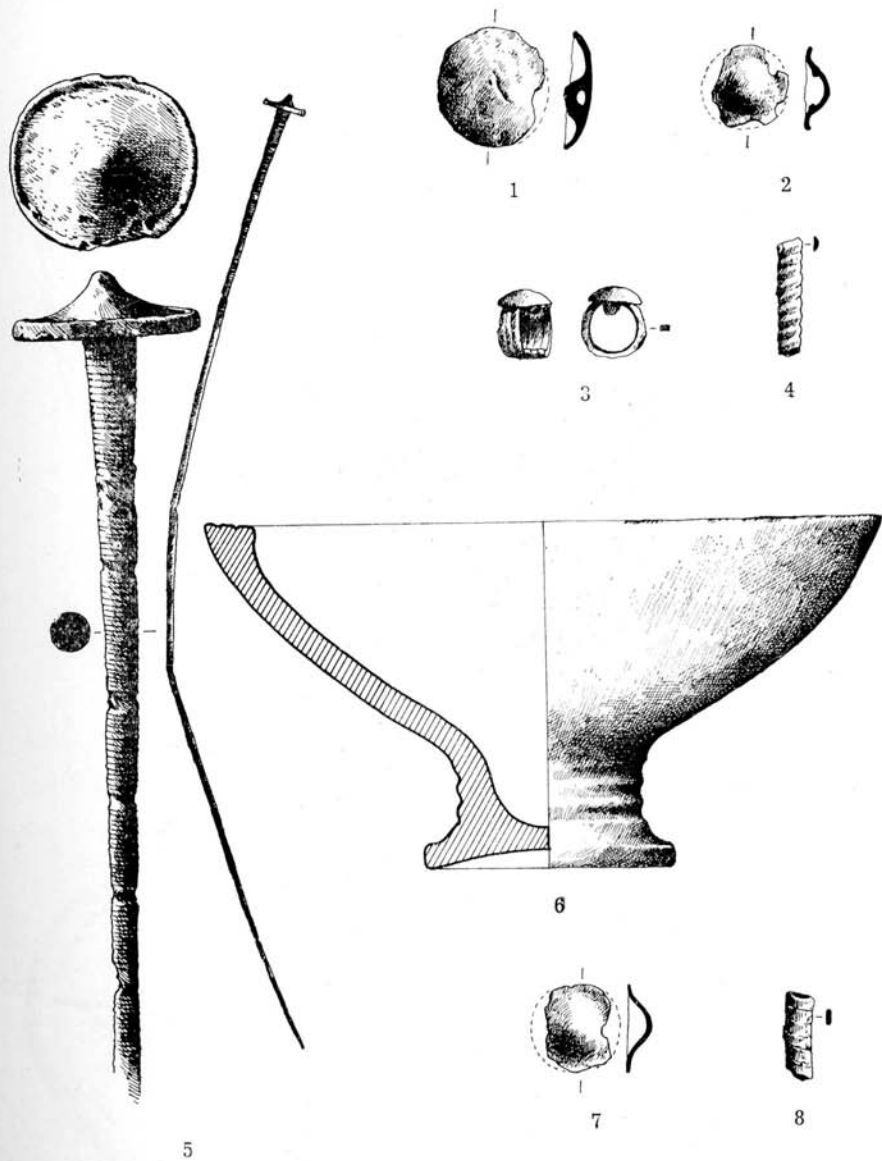

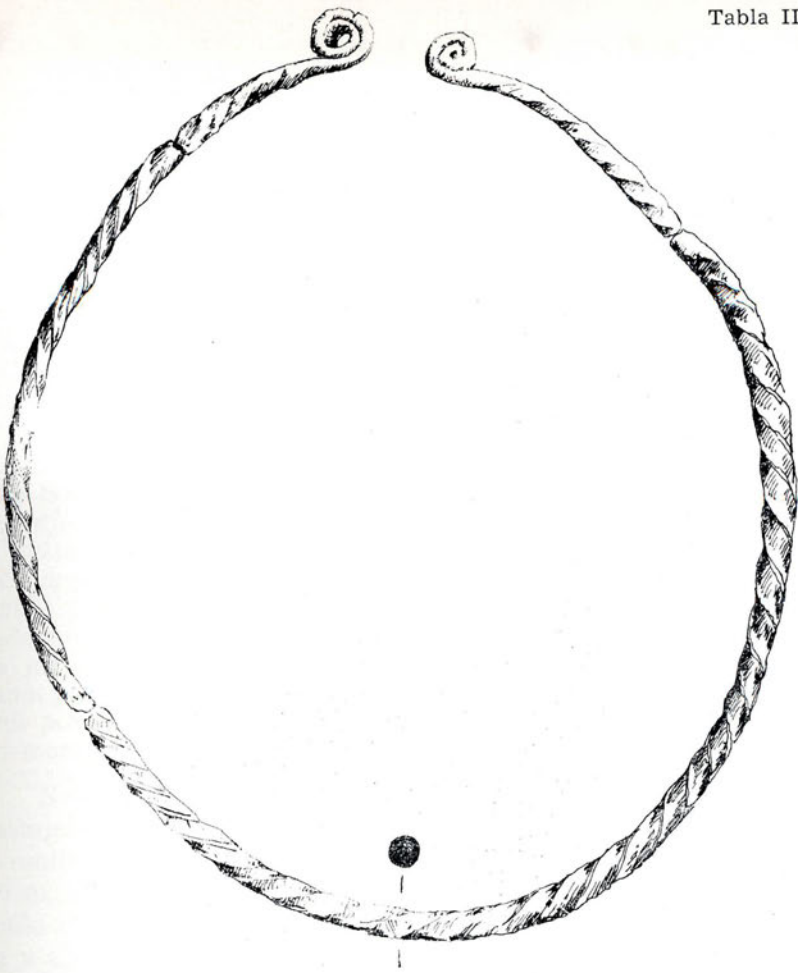
Sl. 1. Pađine, Karavlaške kuće, humka VIII,
grob 1

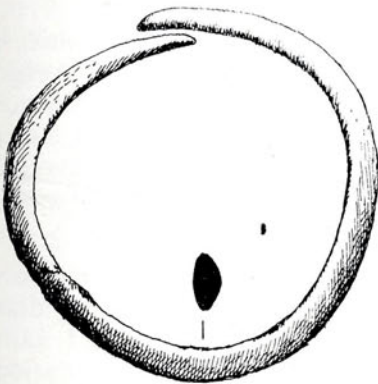
Sl. 2. Pađine, Karavlaške kuće, humka VIII,
grob 3

Tabla II

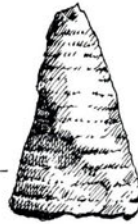

1

2

3

4

5